

Da pa postane pouk mikavnejši, rabimo v predpise besede iz zemljepisja in zgodovine ter spregovorimo o istih nekoliko besed. Tudi lahko gojimo v lepispisnih urah pravopisje n. pr. da pišemo besede z lj, nj itd. S tem postane pouk mikavnejši, s tem se pouk koncentrira. To je posebno važno za jednorazrednice, kjer se lepispisje goji mnogokrat neposredno. S to koncentracijo spremeni se lahko pouk v posrednega.

Da si pridobijo učenci v šoli za navadno življenje potrebno pisavo, potreba je, da kmalu opustimo tablice. V večrazrednicah $\frac{1}{4}$ do pol leta zadostuje za predvaje in prične lahko potem s pisanjem v zvezke s svinčnikom ali tinto kakor že kdo hoče. Ako pa predolgo časa pustimo pisati na tablice, postane pisava okorna in težko je odvaditi učenca te pisave. Zato proč s tablicami, kakor hitro je mogoče.

(Dalje prih.)

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

47.

Poudarjalo se je že pri nas mnogokrat, da stroga narodna vzgoja stvarja ljudi, kojih jedini namen je ta, da tlačijo in zatirajo druge narodnosti. Vsled tega nimajo Slovenci misliti na to, da bi se vzgajali po strogo narodnih načelih, kajti na takov način ne bili bi nič bolji od naših zatirancev. — Toda to menenje je čisto napačno. Strogo narodno vzgojen človek ne zaničuje in tudi ne zatira drugih narodnostij. Po strogo narodnih načelih vzgojen človek čuti bolje, nego vsak drugi, da je narodom sveta njih narodnost, in sicer ravno tako, kakor njemu njegova lastna, da vsled tega tudi čuti, kako grdo in kako ostudno je zatirati človeka samo zato, ker je druge narodnosti. Strogo naroden človek je gotovo tudi vselej pripravljen priskočiti celo na pomoč drugemu zatiranemu narodu. Ravno oni Nemci, Lahi in Madjari, ki so zatirali, in ki še zatirajo naš narod, niso imeli in nimajo nobenega narodnega čuvstva v sebi, oni niso bili nikakor narodnjaki, ne nemški, ne laški, ne madjarski. Vedeti je treba le, da ti narodje še manj poznajo narodne vzgoje, nego mi; a tudi uvedli jo bodo težko kedaj, kajti preveč navzeli so se že židovskega duha.

„Prava narodna vzgoja“ — piše škof Dupauloup — „je ona, ki postavlja mladino na stališče, koje je vzvišeno nad vsako politično agitacijo, ki stvarja tako odlične ljudi po značaji, tako blage po duhu, tako velike po srci, tako nezavisne vsled vzvišenosti svojih načel, da se kažó po svojem vstopu med svet pravične in prizanesljive proti

vsakomu brez razlike, in ki ne kratijo in ne odrekaajo nobenemu človeku resnice, ljubezni, pravice in modre svobode. Že davno so najodličnejši državniki pri nas (t. j. na Francoskem) izrekli se za ta načela.“

Narodna vzgoja — zapomnimo si to dobro — nima in ne sme imeti namena zatirati koga družega. Zatiraleci narodov niso bili nikdar vzgojeni v strogo narodnem duhu.

48.

A ravno zato, ker naši sosedje nimajo pojma o strogi narodni vzgoji, je nam toliko večja dolžnost ozirati se na njo. Tega vendar ne bode nikdo trdil, da je to posledica narodne vzgoje, kar se je godilo nedavno v Istri, kjer so se javno inzultirali slovanski deželni poslanci. Človek, ki počenja tako, kaže ravno, da sploh nobene vzgoje nima. Saj pa tudi ni bil zatrt in tudi ne odvrnjen od svoje narodnosti še noben Slovenec vsled mogočnosti in vzvišenosti nemške ali laške narodne vzgoje, ampak potujčevanje naše imelo je vedno svoj izvor v tem, da smo maloštevilni, da nas je zadušila mnogoštevilnejša tuja masa, ali pa, da smo bili slabi v gospodarstvu in nas je zadavil tuji kapital.

Tuja masa in tuji kapital tedaj sekala sta našemu narodu rane, a ne veličastne tuje ideje. Toda tuja masa, naj bode še tako velika in mogočna, ne more opraviti ničesa proti narodu, ki se zaveda svoje narodnosti, in ki je pripravljen tudi trpeti za njo, če je treba. Tudi tuji kapital nima vpliva na narod, ki skrbi sam za utrditev svojih gospodarskih razmer. Tega nam je pa ravno treba: utrditi se gospodarsko in duševno. K temu dovaja nas pa jedino le stroga narodna vzgoja.

49.

Pri vsaki vzgoji je treba vzgojiteljev; isto tako treba je pri narodni vzgoji narodnih vzgojiteljev, ali prav za prav vzgojiteljev naroda. Toda ali je med Slovenci taci mož, ki bi mogli delovati uspešno na tem polju? Gotovo jih je mnogo jih je, in sicer jako mnogo odličnih močij za ta posel. Tudi mnogi bi delovali, mnogi so že delovali, mnogi v istini še delujejo, delovali bi pa lahko vsi, ako bi le hoteli. Ti vzgojitelji in voditelji našega naroda bi bili naši duhovniki in učitelji in ž njimi vred vsi odlični in veljavni možje vsake občine.

A čujem že glasove, ki se dvigajo proti meni s trditvijo, da sem jo v tem slučaju popolnem zavozil, da tega ni mogoče, da bi duhovniški in posvetni stan sploh skupno delovala. Slišim tudi vpraševati: Ali mi ni znano, da vsled našega političnega razpora še misliti ni na

to, da bi bila združitev teh dveh stanov sploh mogoča? Ali sem prespal mari zadnja desetletja? Kdo se bode pokoril: ali duhovnik posvetnjaku, ali ta duhovniku? Ne, to ne gre, to kratko in malo ne gre!

Gospoda moja! Ali res ne gre? Ali tudi ne pojde, ko bode že poginjal naš narod? Ali se bode te takrat tudi še pričkali, kdo naj se pokori komu? Ali bode te takrat še vsklikali: sprava je nemogoča? — Ne, tako daleč ne sme nas zapeljati slepo sovraštvo. Oj, takrat si bode mo gotovo podajali roke, ter skušali rešiti, kar bode še rešiti. Takrat se ne bode mo vpraševali: kdo si, in kaj si? Takrat bode dober vsak pomočnik, ki bode imel pogum oteti narod popolnega propada.

Gospoda moja! Naš razpor vsekal je narodu našemu že obilo ran, skoro bi dejal več, nego stoletno in stoletno tlačenje njegovo po njegovih rojenih nasprotnikih. Ali mu jih ne sekajo ti še dan danes toliko, da bi moral biti res orjak, da bi jih prenašal. In vi, namestu da bi mu jih lečili in zdravili, vi mu jih sekate še druge! Ne čudite se, da je postal naš narod tako malomaren, tako okoren v vsem; ne čudite se, da se dogaja tolikokrat, da se tu in tam po naši domovini pogubi ta ali oni iz našega tabora, ter preskoči pod tujo nam sovražno zastavo. Ali ni to žalostno, ali ni to pogubno?

Gospoda moja! Prepričan sem, da se sprijaznite takrat, ko bode zapel našemu narodu mrtvaški zvon. Zato vprašam vas resno: Zakaj odlašate to spravo do dneva pogreba naše narodnosti? Spravili se bode te, to je gotovo. A takrat bode prepozno. Zakaj bi ne obistinili te sprave že sedaj? Zakaj bi se črtili še dalje? Saj stoji zapisano: Ljubi bližnjega kot samega sebe. In mi smo si vendar najbližnji.

Gospoda moja! Nisem je zavozil ne, ko sem trdil, da bi bila našemu narodu najsposobnejša vzgojitelja duhovnik in učitelj. Saj si pa ravno na polji narodne vzgoje najlože podajó roke duhovniki in posvetnjaki, saj narodna vzgoja nima in ne sme imeti ničesa opraviti s politiko.

50.

Nekoč ni bilo tako. Vsi vemo, koliko zaslug ima naša vrla duhovščina za probujo in za daljni razvoj slovenske zavednosti. Vsi vemo, kake zasluge ima ona dan danes v tem obziru ravno v onih krajih, ki so v največi nevarnosti, da se potopé v morji tujstva. Na Koroškem n. pr. so duhovniki jedini vzgojitelji in voditelji našega naroda. Prav ima Slomšek, ki piše: „Bila je sv. cerkev doslej (t. j. do l. 1848.) jedina varhinja, dojnica in mati naše narodnosti in jezika našega, le ona je začela izobraževati narode slovanske, v nemati jim luč izveličanske omike; le ona nam je otela in ohranila iskrico mile slovenščine, da je nemili nemškutarji zadušili niso.“

Kje so bili takrat posvetnjaki? Omikanih posvetnih stanov takrat Slovenci še poznali niso. Tujec je gospodaril pri nas in ž njim oni Slovenec, ki je izgubil popolnem svoje narodno mišljenje, ki se je prelevil v nemškutarja in s tem v najgroznejšega nasprotnika naše narodnosti. Šele pozneje so si posvetni omikanci upali kazati se Slovence. A ni prav, da so sedaj po nekaterih krajih duhovniki jeli v nemar puščati narodno delo. Povsod je še dosti dela pri nas v tem obziru, povsod nam še manjka moči v to, in duhovnik bivajoč stalno med narodom in uživajoč vse spoštovanje našega naroda bil bi gotovo tudi najspretnejši in najboljši vzgojitelj narodov. Tista pogubna dvojna politika razrušila je vse pri nas. A pomnite, narodna vzgoja ni politična stvar, ona nima in ne sme imeti ničesa opraviti s politiko, in vrjemite mi, da zato ni težko, da si podajó na tem polji duhovniki in posvetnjaki prijateljsko svojo roko. Prosim vas, vsaj ne prezrite popolnem tega mojega sveta.

Listek.

Šola in dom.*)

(Odlomki.)

IV.

Stari naš pregovor pravi: „Lenoba vseh grdob grdoba!“ In kar je prišlo iz narodovih ust, to ima svoj vzrok in ni, da bi mogel človek reči: Brez pomena je! Stari ded stare, nepokvarjene korenine je mogoče zrl brezposelno življenje svojega vnuka. In temu nepridipravu je bil največkrat dan prekratek, zatorej je uporabljal noč svojim fantovskim nameram, drugi dan pa z bolno glavo kral Bogu čas in preganjal v vaški pivnici svojo zlovoljo. In stari ded je majal s svojo častito glavo in déjal, da ne bode nič dobrega iz takega početja. In res! Predno ga je pokrila domača gruda, videl je v svojem vnuku človeka, ki se je udal strastem, ki se je odtrgal od rodne hiše ter po svetu iskal veselja in kratkočasja, a naposled zabredel v dejanja, katera je morala kaznovati sama cesarska pravica. In po dolgem času, ko je že domače hiše slamnati krov kazal lesena svoja rebra, prišel je izgubljeni lenobi udani sin domov. Vanj se je ukral obraz vaške deklice in konec vasovanja in romantične ljubezni je bil zakon, ki ni v razpadajoči bajti združil nič drugega, nego dvojico ali celó četvorico nedelavnih rok. Kar je morebiti ona prinesla s seboj dote, katera je bila sevé glavni vzrok, da jo je vzel, ta je kmalu

*) V zadnjem listku popravi na strani 163. v 4. vrsti od zgoraj in v v, da se glasi . . . na srce v pravi itd. V 18. vrsti od zдолaj beri prišel mesto prijel in v predzadnji vrsti postavi besedo propali vejice.